

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету
21 – 22 лютого 2012 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів, студентів педагогічного факультету РДГУ
та вчителів загальноосвітніх шкіл

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету

21 – 22 лютого 2012 року

РІВНЕ-2012

УДК 37:371:372:373:374:376:379

Вісник кафедри педагогіки початкової освіти. Матеріали звітної наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік - № 5. – Рівне: РДГУ, 2012.- 123 с.

Упорядник: Тетяна Євстафіївна Колупасва, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензент: Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік АН вищої школи України

Комп'ютерний набір та верстка: Шурин Олена Іванівна

У збірнику подаються статті, повідомлення, тези викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки. Матеріали збірника були представлені на секційних засіданнях наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік. Матеріали збірника розраховані на викладачів, студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки початкової освіти протокол № 6 від 14.02.2012 р.

*Усач (Крижанська) Лариса Володимирівна,
викладач кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ*

Етнопедагогічна основа національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у початковій школі

Відродження і розвиток рідної школи, національної системи освіти й педагогічної культури можливі лише в умовах вільної, незалежної України. В свою чергу, розбудова незалежної української держави потребує адекватної організованої системи національно зорієнтованого навчально-виховного процесу.

Щоб українська школа стала справді національною, вона мусить базуватися на українській етнопедагогіці, на українській національній системі виховання. Той народ, який має свою самостійну державу й добре поставлену національну школу, як правило, домагається високих успіхів у галузі освіти, науки, культури, економіки, національній організації суспільного життя. Застосування етнопедагогіки найраціональніше проводити через піднесення престижу української мови, вивчення системи українознавчих дисциплін, раціональне залучення елементів народної педагогіки в процесі вивчення всіх інших навчальних дисциплін, врахування місцевих звичаїв і традицій, гармонізацію родинно-шкільного виховання.

Під українською національною школою її найвизначніші теоретики М.Грушевський, Б.Грінченко, М.Драгоманов, М.Костомаров, П.Куліш, В.Науменко, І.Огієнко, В.Прокопович, С.Русова, С.Сірополко, І.Стешенко, І.Франко, П.Холодний, Я.Чепіга, С.Черкасенко, Г.Шерстюк, І.Юцишин та ряд інших розуміли школу рідної мови, в якій вся система, вся структура, мета і завдання, принципи, зміст і методи. «увесь дух школи» проіняті ідеєю українства. Вона покликана сприяти утвердженню «свого національного існування» (М.Грушевський), готувати всебічно розвинених, високоосвічених, духовно і культурно багатих громадян, патріотів України, здатних примножувати матеріальні, духовні і культурні цінності. Така школа має ґрунтуватися на національній основі, разом з тим «стояти на височині новітньої школи в сучасних культурних народів (І.Юцишин), увібравши в себе кращі здобутки вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду.

Великим здобутком в галузі освіти періоду незалежності було відродження національної школи. В основу концепції національної системи освіти і виховання покладено педагогічні ідеї українських просвітителів, досвід діяльності рідної школи в короткі проміжки незалежності нашої Батьківщини. Основними ознаками національної школи сьогодні, як і в минулому, є навчання і виховання дітей на засадах національної культури з використанням кращих здобутків культур інших народів, навчання учнівської молоді рідною мовою. Серцевинною змісту освіти і виховання у національній школі стає національна ідеологія, яка відображає історично зумовлені духовні цінності народу. Ідеї незалежності, соборності української держави, миру і злагоди в суспільстві, народовладдя і демократії, справедливості, гуманізму, верховенства закону, вірність і відданість Батьківщині, право на працю, освіту, відпочинок, суверенність особистості – ці та інші напрямки ідеології українського народу національно свідомими освітянами втілювалися у повсякденну практику вітчизняного шкільництва.

Характерною рисою національної школи є гармонійне виконання нею освітніх і виховних функцій. Це є особливо важливим сьогодні, коли в суспільстві посилюється тенденція до того, щоб школа переросла у виключно освітній навчальний заклад. Нині спостерігається деяка непогодженість у виборі методологічних орієнтирів виховання. Як зазначає О.Я.Савченко, «для одних педагогів усе вичерпується національним вихованням, другі – зосереджуються на громадянській освіті, треті – сповідують полікультурність, четверті – педагогіку життєтворчості і т.д.» [9,2]. Таке розмаїття підходів до завдань і змісту виховання виключається у національній школі.

«Ідеальний варіант педагогіки національної школи – той, що базується на інтеграції народної педагогіки, етнопедагогіки та педагогічної науки в цілому, передової практики навчання і виховання молоді; їх інтеграція не означає позбавлення самостійності чи індивідуальних рис власного вияву, бо кожна з них поруч зі спільними, наділена також належними тільки їй прикметами» [6,58].

Магістральним шляхом розвитку школи і освіти, підтвердженням історією розвитку усіх народів світу, багатовіковим вітчизняним досвідом, є цілеспрямоване і систематичне виховання підрастаючих поколінь на культурно-історичних традиціях рідного народу з творчим використанням елементів національних систем виховання інших народів.

Втілення в життя ідей національно зорієнтованого навчально-виховного процесу вимагає врахування вікового педагогічного досвіду народу, досягнень української етнопедагогіки. Як прогресуюча наука вона має свою методологію високого, європейського зразка. За визначенням М.Г.Стельмаховича, методологічна основа української етнопедагогіки складається з трьох філософських компонентів: національного, транснаціонального й українознавчого. Її фундамент становлять українська народна філософія, праці українських філософів Ю.Дрогобича, К.Ставровецького, С.Яворського, Ф.Прокоповича, Г.Сковороди, С.Гогоцького, П.Юркевича, Д.Чижевського, О.Потебні, філософські ідеї Т.Шевченка, П.Куліша, Лесі Українки, О.Кобилянської, І.Франка, В.Стефаніка, положення старогрецьких учених Аристотеля, Сократа, Платона та представників філософської думки наступних часів – Декарта, Лейбніца, Берклі, Руссо, Канта, Фіхте, Шелінга, Гегеля.

У систему методологічних засад української етнопедагогіки неодмінно входять філософсько-світоглядні позиції видатних вітчизняних педагогів, зокрема, О.Духновича, А.Волошина, К.Ушинського, І.Бартошевського, Б.Грінченка, Г.Ващенко, Х.Алчевської, О.Макарушки, Ю.Дзєровича, Б.Заклинського, Ю.Федьковича, С.Русової, С.Сірополка, Т.Лубенця, І.Бажанського, зорієнтовані на пошанування материнської мови й рідної культури, посилене вивчення своєї батьківщини, власного родоводу, плекання душі, тіла й розуму, забезпечення національної освіти і виховання, активної участі в розбудові і захисті самостійної української держави. Сюди тісно прилягають основоположні твердження етнопсихології, зокрема про українську душу, прикмети психіки, національний характер, менталітет, вікові й статеві ознаки, націоналізацію особистості українця.

На нинішньому етапі розбудови української національної держави народна педагогіка, зосібно – етнопедагогіка, покликана забезпечити морально-етичну основу процесу державотворення. На науково-теоретичних та емпіричних засадах національна система виховання ставить завдання гармонійно поєднати сучасні організаційні форми навчання і виховання з народно-педагогічним досвідом реалізації цих процесів, наповнити навчально-виховну і культурно-освітню державницьку практику глибоким національним змістом. Національна педагогічна система опікується сьогодні тим, як зберегти в структурі особистісних якостей наступних, нових генерацій генетичний код народу. Як розумно культивувати в умовах інтенсивної інтеграції етнічних культур кращі риси та якості національного характеру, своєрідні способи світовідчуття і світоприймання, розуміння навколишньої дійсності тощо.

Народна педагогіка – цілісна педагогічна система. Вона будується на емпіричних знаннях, реальних життєвих потребах, зумовлена соціально-економічним життям народу, необхідністю підготувати гідну зміну, носіїв етнокультурної спадщини.

Ідеалом у етнопедагогіці є людина праці, творець. Його вихованню сприяє ціла система етнопедагогічних засобів, що підпорядковуються таким провідним принципам як виховання працею, природовідповідність, гуманне ставлення до дитини в поєднанні з розумною вимогливістю, зв'язку з життям тощо.

Традиційними народними засобами впродовж віків були усна народна творчість, гра, іграшка, звичаї та обряди. За їх допомогою молодому поколінню передавалися емпірично знайдені та перевірені практикою способи діяльності та поведінки. Вони «прилучали» молоде покоління до соціального середовища, спрямовували розвиток особистості. Моральні, виховні моменти при цьому виступали не оголено, а як правило, впліталися у слово, пластику, дійство. Через позитивні емоції, наочно-чутливе оформлення свят, обрядів старше покоління передавало своє розуміння навколишнього світу, формувало ціннісні орієнтації молоді.

Народна педагогічна система включає в себе такі важливі напрямки виховання дітей як трудове, моральне, розумове, фізичне та естетичне. Завдання її полягає в тому, щоб виховати молоду людину, якій притаманні висока моральність, працелюбність, практичний розум, фізична витривалість, тонке відчуття краси. І в цьому народною педагогікою нагромаджено чималий досвід. Тому і сьогодні не втратили своєї цінності педагогічні традиції щодо виховання працездатності, бережливого ставлення до результатів праці, прилучення дітей і молоді до традиційних занять батьків, відповідальності родини за підготовку дітей до життя, формування громадської думки як фактора виховання, виховання красою тощо.

Українська нація, як і всі нації світової співдружності, має свою самобутню історію, глибоко гуманістичну ідеологію, власну філософію буття, оригінальну систему виховання.

На кожному етапі свого розвитку українська національна система виховання вбирала в себе кращі здобутки філософського осмислення своїх цілей, завдань, смислу життя, історичних перспектив. На основі народної філософської думки зароджувалися національні традиції, звичаї, обряди, що становлять надійний фундамент системи виховання народу. В традиціях і звичаях акумулювалися ідеї, які відображали осмислення правди, добра, краси в народному житті взагалі і в справі виховання дітей зокрема.

Українська педагогічна думка зароджувалася і розвивалася на ґрунті народної виховної мудрості починаючи з дохристиянських часів. Вершинних успіхів вітчизняна педагогіка досягла в період великого українського Відродження (XVI – XVIII ст.) Ідеї свободи і незалежності рідного краю, звільнення людини від соціального і релігійного гніту, утвердження козацтва як могутньої волелюбної суспільно-політичної і військової сили сприяли високому духовному піднесенню українського народу. Бурхливо розвивалися фольклор, ремесла, мистецтво, книгодрукування, інші галузі національного культурного життя. Поряд із цим утверджувалася вітчизняна теоретико-педагогічна думка, самобутня вітчизняна система національного виховання молодого покоління. Значний внесок у розвиток української педагогіки зробили І.Гізель, Л.Зизаній, П.Могила, С.Полоцький, Ф.Прокопович, М.Смотрицький. Пізніше, незважаючи на заборону української мови, друкувалися підручники і посібники з вітчизняної педагогіки. К.Ушинський розробив наукові засади національної школи і національного виховання, широко вживав термін «національна система виховання». Цим же терміном послуговувалися Б.Грінченко, П.Куліш, М.Грушевський, С.Русова, Г.Ващенко, обґрунтовуючи свої ідеї.

Головна ідея української педагогіки – індивідуально-конкретний, особистісно-спрямований виховний вплив. Це сприяє тому, щоб кожна дитина могла бути в гармонії з собою (здібності, інтереси, можливості) та оточуючим світом і середовищем, бачити себе, за висловом П.Кононенка, в ланцюгу: «минуле – сучасність – майбутнє».

Пізнаючи народні філософські надбання, відкриваючи для себе цінності наших предків, учні переконуються в тому, що наші діди та прадіди організовували свою життєдіяльність відповідно до таких ідей: безкінечність і незмірність світу; вічна змінюваність життя; людина в центрі світобудови; природа як матір; земля – наша годувальниця; хліб – усьому голова; свобода – найбільша цінність для людини; кожна людина має жити по правді та ін. Народна філософія утверджує культ Людини, Дитини і Природи. Упродовж віків ці та інші ідеї визначали сутність життя, народовладдя, гуманізму, моралі, естетики, які склали основний зміст і напрямки розвитку національної системи виховання.

Національна система виховання постійно відтворює емоційно-естетичний, художньо-творчий, моральний та інтелектуальний потенціали рідного народу, створює умови для розвитку і розквіту природних задатків і талантів кожного громадянина України, формування духовного потенціалу – найвищої цінності нації, держави. Національне виховання реалізує глибоке і всебічне пізнання народу, його історії, культури, духовності і на цій основі – пізнання кожним учнем, вихованцем самого себе як індивідуальності, як частини своєї нації, а через неї – і всього людства, організацію самонавчання і самовиховання, найефективніших шляхів розвитку і самовдосконалення особистості.

У процесі здобуття освіти, будучи активним учасником навчально-виховного процесу, молода людина проходить становлення як особистість, у неї формується характер, а «...характер і є саме той ґрунт, в якому корениться народність» [11, 50 – 51.] Народність як і наука є спільною основою, що єднає усі цивілізовані народи. Але, будучи спільною, ця риса вносить у кожен систему виховання чітко виражену відмінність, яка зумовлюється національними особливостями кожного народу, що створюють цілісну систему, до якої входять: національна психологія, характер і темперамент, спосіб мислення, народна мораль та етика, естетика, народна правосвідомість, національна філософія, національна ідеологія, національна свідомість та самосвідомість, мова, побут, укорінені звичаї й обряди та ін. Саме вони зумовлюють специфічні особливості системи виховання кожного народу. «Звертаючись до народності, виховання завжди знайде відповідь і допомогу в живому, і сильному почутті людини, яке впливає набагато сильніше за переконання, сприйняте тільки розумом, або за звичку вкорінену страхом покарань ... виховання, коли воно не хоче бути безсилим, має бути народним.»[11,106].

Ідеєю народності пройнята вся система педагогічних поглядів Г.С.Сковороди. Філософ був до певної міри предтечею поглядів О.В.Духновича і К.Д.Ушинського. У притчі «Благодарный Еродий» просвітителю пише: «...главизна воспитанія есть: 1)блага родить; 2)сохранить птенцеви младое здравіе; 3) научить благодарности» [8,155].

Процес передачі досвіду не повинен сприйматися як звичайний механізм перенесення його в свідомість тих, кого виховують. Він немислимий без активного засвоєння, без творчої діяльності з метою втілення знань, умінь та навичок у життя. В кожній особистості потрібно сформулювати потребу в дальшому збагаченні життєвого досвіду старших, щоб вони могли не лише вивчити і засвоїти його, а й зберегти і розвинути далі. Як стверджував Л.М.Толстой: «Правильний шлях такий: вивчи те, що зробили твої попередники, і йди далі». Саме таким є шлях людського роду до більш досконалих моделей спільностей людей. Таку динаміку розвитку і забезпечує діяльнісний підхід, в якому людина виражає себе як особистість через ставлення до суспільних явищ, до праці, природи, науки, надбань свого народу.

Надійним фундаментом для реалізації завдань народності виховання має стати українська народна педагогіка (українська етнопедагогіка) як «галузь емпіричних педагогічних знань і народного досвіду, які виражаються у панівних в народі поглядах на мету й завдання виховання, в сукупності народних засобів, умінь та навичок виховання й навчання» [3, 225].

Українська етнопедагогіка остаточно склалась у процесі формування української народності на основі надзвичайно багаті культурної спадщини давньоруської народної педагогіки. Вона характеризується властивими їй внутрішніми історико-педагогічними закономірностями розвитку, що об'єднують у собі елементи загальні і специфічні. Загальна закономірність полягає у залежності родинного і громадського виховання від усього характеру суспільного буття, укладу сім'ї, розвитку продуктивних сил і виробничих відносин між людьми, соціально-культурного прогресу. Специфічна закономірність криється у здатності етнопедагогіки забезпечувати соціально-виховну, морально-психологічну захищеність «людської природи», зберігати генофонд у його природному розвитку[10,223].

«Основною етнопедагогіки є досвід національного виховання, бо воно сповідує, - як наголошує А.Н.Ликов, - одну і ту ж мету – виховати національно свідому особистість, громадянина, який би дорожив національними і загальнолюдськими цінностями і святинями, глибоко пізнавав би їх та поважав»[5,24].

Етнопедагогіка як галузь педагогічної науки досліджує такі проблеми:

- своєрідність мети, завдань, методів, прийомів і засобів виховання, які є характерними для конкретного етносу;
- порівняльне (компаративне) вивчення специфіки навчання та виховання у представників різних етнічних груп;
- особливості впливу національної психології, менталітету на процес виховання тих чи інших етнічних груп;

- урахування закономірностей процесу виховання представників певних етнічних груп та особливостей їхнього розвитку.

У структурі етнопедагогіки виділяють такі основні компоненти:

1. Народне дитинознавство, сутністю якого є вивчення дитини: особливостей її фізичного, психічного й соціального розвитку.

2. Народну дидактику, яка розкриває зміст народних повчань, напучувань, настанов, роз'яснень; допомагає дитині пізнати світ, природу, довкілля, зокрема соціальне середовище, надбання свого народу.

3. Педагогічну деонтологію, що вивчає обов'язковість дотримання та виконання встановлених правил поведінки, які вироблені певним народом, соціальною спільнотою, членом якої є дитина, доросла людина. Дослідник проблем етнопедагогіки В.Н.Ликов у рамках деонтології виділяє такі вимоги:

- знати та наслідувати заповіді предків;
- дотримуватися законів життя;
- шанувати свій родовід;
- вивчати історію й культуру свого народу;
- любити і знати рідну мову;
- шанувати батьків, родичів, інших людей;
- дорожити рідним національним середовищем;
- бути вірним народним традиціям, звичаям, обрядам;
- поважати національні символи;
- виявляти гуманізм, порядність, милосердя, відповідальність і толерантність;
- проявляти працелюбність

4. Родинну педагогіку (фамілістику), яка має за мету надати допомогу батькам у вихованні дітей. На сучасному етапі розвитку суспільства родинна педагогіка набуває особливої ваги. Адже основним соціальним інститутом у системі виховання підростаючих поколінь історично та природно покликана бути сім'я. Родинна педагогіка має формувати культ Матері, Батька, культ Роду.

У сучасних соціальних умовах фамілістика розв'язує такі завдання:

- відновлює заповіді батьківської педагогіки;
- формує педагогічну культуру батьків;
- сприяє оволодінню батьками основами педагогічної майстерності.

В останні роки набув актуальності ще один важливий пласт народної мудрості в царині виховання підростаючого покоління – козацька педагогіка, яка ввібрала в себе ідеї української національної педагогіки в рамках конкретного історичного періоду специфічної діяльності українського козацтва.

Козацька педагогіка спрямована на формування у молодого покоління таких морально-духовних якостей як благородство, лицарство, героїзм, патріотизм, людяність, милосердя, мужність, гармонія тіла й духу.

Реалізація завдань національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у школі передбачає продовження процесу етнізації молодших школярів. (Етнізація – наповнення виховання національним змістом, що забезпечує формування в особистості національної самосвідомості. [12,554].)

Етнізація дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, з маминої колискової, з бабусиної казки, з участі дитини в народних дійствах та обрядах, з народної пісні, з причетності до процесу народної творчості. Сім'я створює те обов'язкове, без чого істинне виховання, та й навіть існування, людини немислиме: прищеплює працьовитість, любов до рідної мови, шанобливе ставлення до культури та історії рідного народу, почуття приязні до інших людей, знання свого родоводу, поваги до старших, піклування про молодших, слабших та недужих, замилювання красою витворів народного мистецтва.

За українською традицією у вихованні дітей брали участь не лише батьки, але й громада, довкілля. Тому поєднання зусиль родини, школи та громади для досягнення високих цілей виховання є доцільним. А взаємодія вчителя початкової ланки з родиною учня школи першого ступеня є важливою і необхідною умовою ефективного протікання національно зорієнтованого навчально-виховного процесу.

Молодший шкільний вік – це час інтенсивної етнізації дитини, становлення національної психології, національного способу мислення. Тому допомогти школяреві початкової ланки полюбити рідний край, його природу, виховати пошану до батька й матері, пізнати себе, свій рід, усвідомити приналежність до свого народу, нації – одне з основних завдань початкової школи. Саме початкова школа має закладати у дітей підвалини моральних устоїв, традицій, духовних цінностей, історичної пам'яті про свій народ, оскільки все це є надійним заслоном проти духовного зубожіння, національного нігілізму і, в перспективі, зумовлює становлення національно свідомої особистості і розвиток нації в цілому – це у виховному аспекті.

А ось у навчальному процесі здійснення національно зорієнтованої освіти без врахування надбань етнодидактики взагалі немислиме. Адже народна дидактика відображає здобутки освіти, погляди народу на зміст, принципи і методи навчання, розкриває поширені в народній практиці форми і прийоми передачі підростаючим поколінням знань, навичок та вмінь.

Головна мета її – розумова освіта. Провідним завданням є формування людини освіченої, культурної, духовно багатой, підготовленої до певного виду трудової діяльності. А це вимагає озброєння дітей правильними

уявленнями про навколишній світ, розвитку в них пізнавальних психічних процесів, допитливості, кмітливості, а також розумових здібностей, інтелектуальних навичок і вмінь.

Народна дидактика визначила загальні, спільні для всіх епох освітні елементи: засвоєння материнської мови; опанування знаннями про природу, людину та суспільство; набуття досвіду перетворюючої діяльності; засвоєння норм моралі, естетики, емоційно-чуттєвого досвіду.

Поставши з життєвої педагогічної практики народу, етнодидактика, по-перше, сприяє реалізації принципу зв'язку школи з життям народу. По-друге, доцільне використання народної дидактики забезпечує наступність між дошкільним і шкільним навчанням, полегшує перехід з сімейної обстановки в шкільну. Народна дидактика є тим надійним містком, який поєднує дошкільне навчання зі шкільним, а школу із сім'єю. І чим більше в шкільному навчанні елементів домашньої народної дидактики, тим краще. Особливо це стосується виховання і навчання школярів початкової ланки, бо за словами К.Д.Ушинського, сама школа для малолітніх дітей тільки тоді добра, коли вона цілком перейнята сімейним характером і більше схожа на сім'ю, ніж на школу. По-третє, мудре застосування народної дидактики на уроках чи в позакласній роботі збагачує, урізноманітнює й оптимізує працю вчителя, робить процес навчання емоційно забарвленим, невимушеним, природним. «Зустріч дитини в школі зі звичними і добре відомими для неї засобами народної педагогіки завжди радісна, цікава і приємна. Вона пробуджує позитивні почуття і переживання, викликає інтерес до школи й потяг до шкільного навчання, робить малодоступне простим, близьким і зрозумілим, активізує творче мислення дітей (учнів)» [10, 215 – 216].

Активізація емоційно-чуттєвої сфери школярів засобами народної дидактики забезпечує формування пізнавальних інтересів, сприяє реалізації принципів доступності, свідомості навчання, є основою повного і міцного засвоєння основ наук.

Здійснення національно зорієнтованого навчально-виховного процесу в українській школі має здійснюватися рідною (українською) мовою, адже національний характер, біоенергетика, темперамент, психо-емоційний спектр є унікальним для кожного народу і знаходять своє втілення у його мові. Будь-яка мова, крім ріднонаціональної навіть найспорідненіша, дисбалансиє з вказаними сферами людської сутності, що так чи інакше позначається на індивідуальному розвитку людини. Саме тому кожній нормальній нації і кожній нормальній людині дано так свято берегти свою мову – на генетичному, підсвідомому і свідомому рівні, на рівні особистої та колективної моралі, на рівні звичаєвого права.

У мові кожного народу відображені властиві лише йому особливості культурно-історичної долі, світобачення, світовідчуття, світосприйняття і світотворення. І чим різноманітніша ця вселюдська палітра, тим успішніший загальнолюдський прогрес.

Саме тому надважливою психолого-педагогічною умовою здійснення національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у школі, особливо у початковій її ланці, є опанування молодшими школярами українською мовою як засобом пізнання, прилучення до скарбниць духовності і культури, літературних надбань українського народу, виховання громадянськості, патріотизму, національної свідомості, про що і говориться в «Державному стандарті початкової загальної освіти».

Важливою умовою досягнення високої результативності засвоєння учнями програмового матеріалу є оптимальне співвідношення раціонального (логічного) і емоційного у навчанні. Забезпечити його допомагає вчителю народна педагогіка.

Таким чином, народна педагогіка – це невичерпне джерело мудрості етнічного соціуму у справі виховання молодого покоління. Відомий російський педагог Г.М.Волков, який у середині ХХ століття започаткував новий етап у розвитку науки про народний досвід виховання дітей, назвав цей пласт надбань народів різних національностей у царині виховання «педагогікою національного розвитку, етнічного самовиховання, національного порятунку» [2,99].

Отже, сучасна освіта повинна розумно поєднувати, з одного боку, виховання національної самосвідомості, вкорінення в свідомості молодого покоління священних понять, що визначають духовне життя нації (батьківщина, сім'я, рідна мова, народ, його історія, віра, духовна культура етносу і т.д.), з іншого боку, освіта повинна створити сприятливі умови для включення людини в систему «Я – соціальна група – суспільство – світова цивілізація» у дусі толерантності, взаємоповаги, діалогу культур, відкритої комунікації. [1].

У процесі будівництва української національної школи, маємо постійно звертатися до використання скарбів народної педагогіки, її мудрих заповідей та ідеалів. Українська етнопедагогіка застереже від помилок, допоможе вчителям виховати достойних громадян своєї держави, виплекати особистість, розвинути розум, талант, гідність та оригінальність кожної дитини. Адже орієнтація виховного ідеалу української народної педагогіки на визнання неповторної цінності кожної окремої людини, на піднесення особистості зі своїм самопізнанням і повним утвердженням власного «Я» цілком імпонує національній природі української дитини й дає оптимальні результати її розвитку.

Етнопедагогіка наповнює академічну науку загальнонародними і національними гуманістичними ідеями, відшліфованими тисячоліттями вимогами до особистості, величезним обсягом інформації. Тому процес становлення в Україні вітчизняної освітньої науки немислимий поза ідеями і досвідом української етнопедагогіки.

Опора на етнопедагогіку, вмiле i доречне її використання посилює національну спрямованість освітнього процесу.

Позитивне значення народної педагогіки для практичної освітньої діяльності полягає у тому, що її методи, прийоми i засоби діти сприймають охоче, природно i просто. Не відчуваючи себе об'єктами педагогічного впливу.

Використання традиційних етнопедагогічних засобів зближує виховання у будь-якому середовищі (в школі, групі, гуртку тощо) з сімейним вихованням. Особливо це важливо для дітей дошкільного i молодшого шкільного віку.

Етнопедагогіка, нарешті, урізноманітнює, оптимізує i прикрашає педагогічну дію, є одним із показників майстерності педагога.

Використання педагогічних здобутків народу наближає освітній процес до сімейних традицій i психології дітей, посилює його природний характер, викликає в учнів позитивну реакцію i підвищує авторитет педагога.

Практичне втілення в життя найбільш реалістичного, об'єктивного i прогресивного, що за багато століть набула етнопедагогіка, сприятиме забезпеченню справжньої професіоналізації учителів, побудові навчання i виховання підростаючого покоління в душі національної самосвідомості, без чого неможливе відродження національної культури, літератури, мистецтва, педагогічної науки i школи.

Література

1. Бережнова Л.Н. Етнопедагогіка: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л.Н.Бережнова, И.Л.Набок, В.И.Щеглов. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – С.97 – 99; 208 – 209.
2. Волков Г.Н. Етнопедагогіка. – М.: Академия, 1999.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь . 1997.
4. Карпенчук С.Г. Теорія i методика виховання: Навч. пос. – К.: Вищ. шк., 1997.
5. Ликов В.Н. Етнопедагогіка: Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. – Кіровоград, 2003.
6. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи i педагогіки: Навч. посіб. / За ред. О.О.Любара. – К.: И-во «Знання», КОО, 2003.
7. Мацейків Т.І. Українська народна педагогіка як педагогічна система. /За ред. Вугрич В.П. Традиції укр. етнопедагогіки i їх використання в навч.-вих. роботі в школі, К., 1993, - С.12-14
8. Педагогічні ідеї Г.С.Сковороди / За ред. О.Г.Дзевєріна. – К.: Вища школа, 1972. – С.155
9. Савченко О.Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів// Освіта України. – 2001. - №42. – 21 вересня.
10. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. – К.:ІЗМН, - 1997.
11. Ушинський К.Д. Про народність у громадському вихованні // Твори в 6т. – К.: Рад. шк., 1954. – Т.1.
12. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. пос.- К.:Академвидав, 2005.

*Харкевич Ріта Миколаївна,
студентка магістратури V курсу
Науковий керівник – к.пед.н., доц. Бричок С.Б.*

Соціально-педагогічні засади розвитку початкової освіти в Україні(1917-1933рр.)

Анотація:

Статтю присвячено проблемі розвитку початкової освіти в Україні (1917-1933рр.)

У ході роботи проаналізовано стан дослідженості проблеми розвитку початкової освіти в Україні в 17-33-х рр.ХХст.;охарактеризовано історичні,соціально-економічні та соціально-педагогічні умови окресленого періоду дослідження;розкрито особливості розвитку початкової освіти,зміст та характеру управління нею;на основі розроблених критеріїв здійснено оцінювання ефективності управління початковою освітою в 17-33-х рр.ХХстоліття.

*Ключові слова:*початкова освіта,управління початковою освітою. В Україні,історичні,соціально-економічні,соціально-педагогічні умови,критерії оцінювання ефективності управління початковою освітою,тенденції розвитку початковою освітою в Україні в 17-33 рр.ХХст.

Розбудова української держави, інтеграція i глобалізація соціальних, економічних та культурних процесів вимагають кардинального оновлення національної освіти України. Це знайшло відображення в Законі України „Про освіту”, Державній національній програмі „Освіта (Україна ХХІ століття)” та Національній доктрині розвитку освіти.Назріла потреба конструктивно-критичного i творчого осмислення позитивного навчально-виховного досвіду минулого, що збагатить сучасну педагогіку новими фактами й теоретичними положеннями.

Зазначене вище спонукає до вивчення здобутків в галузі теорії та практики початкової освіти. Об'єктивний історико-педагогічний аналіз її розвитку та подальше творче використання його результатів з урахуванням нових вимог i можливостей держави дадуть змогу якісно оновити й удосконалити програмно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу у сучасній початковій школі.

ЗМІСТ

Передмова		3
Колупасва Т.Є.	<i>Синергетично-системний підхід у взаємодії ВНЗ – ЗНЗ</i>	4
Бірюкова Н.В.	<i>Розвиток освіти на Волині (к.ХІХ – п.ХХ ст.)</i>	6
Блащук О.Ю.	<i>Читання – першочергове завдання початкової школи</i>	9
Боровець О.В.	<i>Емпатійність учителя як умова особистісно зорієнтованої педагогічної комунікації</i>	10
Бричок Б.П.	<i>Антропологічна криза у системі сучасної освіти</i>	13
Бричок С.Б.	<i>Педагогічні погляди Софії Русової у публікаціях журналів "Світло" (1910-1914 рр.)</i>	16
Вальчук І.А.	<i>Проблеми морального виховання учнів початкових класів в історії педагогіки</i>	20
Василевич Т.М.	<i>До питання про науково-теоретичні передумови освоєння процесу набуття навичок виразного читання за партитурою навчального тексту</i>	21
Вашкевич Т.В.	<i>Особливості педагогічного спілкування вчителя початкових класів</i>	23
Веремчук А.П.	<i>Формування ціннісної культури педагогічної діяльності: інтегративно-культурологічний підхід</i>	25
Власюк О.В.	<i>Використання загадок на уроках української мови в початкових класах</i>	27
Вознюк М.Д.	<i>Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності</i>	29
Возняк Н.В.	<i>Опрацювання художнього твору на уроках читання в 3-4 класах</i>	31
Ганжа М.В.	<i>Сучасний стан проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід</i>	33
Герасимчук А.М.	<i>Вплив ідей Реформації та Відродження на розвиток освіти та педагогічної думки в Україні</i>	35
Герба В.М.	<i>Формування самосвідомості учнів початкової школи</i>	37
Гетманчук Н.О.	<i>Робота з текстом як засіб розвитку мовлення майбутнього вчителя</i>	39
Главацька І.С.	<i>Смисловий аналіз тексту, форми застосування</i>	42
Далінчун Ю.В.	<i>Теоретичні основи національного виховання</i>	45
Демчук І.А.	<i>Удосконалення техніки читання у молодших школярів на уроках читання</i>	47
Джас М.І.	<i>Професійно-педагогічна діяльність вчителя як історико-педагогічна проблема</i>	48
Дзвінська С.В.	<i>Основні технології (системи) розвивального навчання молодших школярів в українській педагогічній науці в 60-90-х роках ХХ століття</i>	52
Дмитрук Р.М.	<i>Особливості організації робочого часу студентів</i>	55
Долгих А.П.	<i>Текстотворення, як найважливіший вид роботи з мовленнєвого розвитку мовно-мовленнєвих умінь молодших школярів</i>	58
Іванова Л.І.	<i>Використання мовно-ситуативних завдань у аспекті комунікативного вивчення окремих розділів початкового шкільного курсу рідної мови</i>	60
Іванюк Ю.В.	<i>Інновації у змісті сучасної освіти</i>	66
Касянець Ю.Б.	<i>Просвітницька діяльність І.Огієнка(1882 - 1972)</i>	67
Кмитюк О.В.	<i>Дидактичні інноваційні технології в історичній ретроспективі</i>	70
Козіцька О.А., Давнюк С.В.	<i>Збагачення мовленнєвого діапазону студентів приднубальними синтаксичними конструкціями</i>	73
Кухарук О.І.	<i>Модернізація освіти в Україні</i>	76
Куцмида Н.В.	<i>Ситуативні вправи як основне джерело збагачення діалогічного мовлення молодших школярів</i>	78
Лавренчук А.П.	<i>Тенденції та пріоритети виховання дітей в сучасній сім'ї</i>	81
Михальчук О.В.	<i>Контроль за результатами навчання на уроках читання</i>	83
Наумова І.Б.	<i>Основні чинники формування науково-педагогічних поглядів Джона Локка</i>	85
Нікітюк І.П.	<i>В.О.Сухомлинський про оцінку як метод навчання учнів</i>	87
Панасюк Л.В.	<i>Як зацікавити дитину читати</i>	88
Перець О.М.	<i>Технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів</i>	91
Руткаускайте Л.В.	<i>Актуальність проблеми комунікативної спрямованості уроку читання</i>	94
Скігар О.М.	<i>Педагогічні ідеї Марії Монтесорі</i>	96
Тупік Ю.О.	<i>Програмований контроль знань студентів із синтаксису</i>	97
Усач (Крижанська) Л.В.	<i>Етнопедогогічна основа національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у початковій школі</i>	100
Харкевич Р.М.	<i>Соціально-педагогічні засади розвитку початкової освіти в Україні(1917-1933рр.)</i>	105
Хоровець Ю.С.	<i>Соціальна компетентність педагога:сутність, складові</i>	109

Шашок Ю.В.	<i>Метод навчальних проєктів - освітня технологія XXI століття</i>	111
Шевчук Т.Б.	<i>Лексикографічна робота як складова професійної підготовки вчителя початкових класів</i>	113
Шевців З.М.	<i>Педагогічна корекція професійно-значущих компетенцій майбутнього вчителя</i>	116
Юсенко Л.В.	<i>Роль і місце казки в розвитку дитини. Педагоги про виховне значення казки</i>	117
Яковишина Т.В.	<i>Сучасні тенденції розвитку творчої особистості вчителя початкових класів</i>	119